

Pris "Fritt Industri", Virkesbyten och Skiljedom- Vad betyder begreppen?

En mer insatt och påläst skogsägare har större chanser att påverka sitt skogsföretagande. Oavsett vad skogsägandet innebär för just er finns det vissa begrepp som är centrala för att förstå sin omgivning ur skogsindustriell synvinkel. Här förklaras tre viktiga begrepp. De har i synnerhet betydelse vid förhandlingar men är viktiga för alla oavsett skogsägandet inriktning.

Pris "Fritt industri"

För en köpare av virke är virkespriset bara en del av kostnaden för råvaruförsörjningen. Det kostar även att utföra transaktionen. Virkesköpare, avverkningsplanerare och administratörer skall ha lön och betalda omkostnader. Det innebär i storleksordningen 20–50 kr/m³fub för de konventionella sortimenten. Givetvis finns det stora skillnader både uppåt och nedåt.

Transport på timmerbil kostar ca 25 /m³fub att lasta och lossa därefter ca 6–7 kr/mil och m³fub. Det blir således ca 60–70 kr dyrare fritt industri att köpa virke 10 mil från industrin än precis utanför grindarna.

För tågtransport är den löpande kostnaden lägre, ca 1,5-2kr/mil och m³fub. Kostnader för lastning och terminaler är däremot högre, vilket gör tågtransport mer lönsamt på längre avstånd. Eftersom virket kan få ligga längre vid terminal är risken för inkurans (skada) på virket större. Märk väl att virket alltid måste transporteras någon delsträcka med lastbil, vanligen till virkesterminal innan lastning på tåg.

Virkesprislistor är brukligen aggregerade till att omfatta församlingar eller kommuner. Trenden visar på sjunkande priser längre bort ifrån industrin (men inte alltid!), och skillnaden är inte så stor som skillnaden i den faktiska transportkostnaden. Vinnare i det läget är skogsägare långt ifrån industri eller järnvägsterminal.

För båttransporter är kostnaderna mer svåröversiktliga. Prisbilden beror i stor utsträckning på tillgång till båtar och vilka hamnar som ska anlöpas. Generellt sätt är massaved som ankommer med båt betydligt dyrare än den som ankommer från land. Det beror främst på de höga inköpspriserna för massaved som ankommer per båt eftersom de handlas till ett världsmarknadspris och utgör marginalvolym.

Avslutningsvis kostar virkesmätningen ca 4–5 kr/m³fub för massaved och 5–6 kr för timmer, även om den kostnaden kan förväntas minska i takt med teknikutvecklingen.

Virkesbyten

Det är idag mer regel än undantag att virkesköpare köper alla sortiment även om de inte behövs i den egna industrin. Skogsindustriella aktörer och tillhörande fristående virkeshandlare "byter" sedan virke med varandra, främst för att minska transportkostnaderna och få tag på rätt råvara. Parterna är både köpare och säljare i transaktionen, där virket säljs till varandra men blir i praktiken ett "byte". Bytena kan delas in i tre huvudkategorier, se nedan.

Sortiment

Massaved och sågverksflis byts mot timmer, talltimmer byts mot grantimmer osv. Det förekommer även byten inom sortimenten, exempelvis kan timmer i dimensionen 18–24 cm i topp bytas mot timmer i dimensionen 24 cm +.

Plats

Virke från ett avlägg/område nära en konkurrens industri byts mot virke från ett avlägg/område närmare den egna industrin. Detta kan ske mer taktiskt (flödesstyrning) eller operativt (enskilda avlägg).

Tid

Inkommande leveranser kan styras mot en konkurrens industri mot ett löfte om motsatsen i ett senare skede. Detta sker ofta som följd av fulla virkeslager.

Virkesbyten kan vara väldigt komplexa, där de tre huvudkategorierna går in i varandra samt att fler än två parter deltar i själva bytet.

Skiljedom

Skiljedom är när en rättstvist avgörs av skiljedomare (eller skiljemän) utan medverkan av allmän domstol. Skiljedomaren är en juridisk expert med särskilt spetskompetens inom aktuell bransch.

I ett skiljeförfarande får ingen vittna under ed, vad som förekommer är hemligt och domen får inte överklagas. Skiljeförfarande kan ske på parternas begäran. I virkeskontrakt återkommer ofta begreppet Skiljemän i det finstilla som ett alternativ till avgörande i allmän domstol. Även om det inte är särskilt vanligt förekommande att det blir en process (och de som inträffar är inte offentliga!), är en

process väldigt dyr och innebär i praktiken att en enskild skogsägare har väldigt svårt att väcka talan mot sin motpart.

Det skall nämnas här att praxis för virkesmarknaden är att gemensamt försöka lösa tillkortakommanden. Det finns i de allra flesta fall ett intresse hos köpande part att göra ett bra jobb. Samtidigt så innebär den avtalspunkten att skogsägaren cementeras som svag part i förhandlingen och att skogsägaren är utlämnad till den enskilda virkesköparens välvilja snarare än organisationen.

Om det visar sig orubbligt att förhandla bort avtalspunkten om skiljemän så blir det än viktigare att vara tydlig kring huvudfrågorna (pris, omfattning, utförande och ansvarsfördelning).

